

Henry Bruun: Dansk historisk bibliografi 1913-42. I. (Rosenkilde og Bagger, 1966). 641 s.

Med denne bog indledes udgivelsen af et stort 6-binds værk, der i løbet af to-tre år skal udfylde hullet mellem »Erichsen & Krarup« og det bind »Dansk historisk bibliografi 1943-47«, som blev udgivet i 1956. Uden på nogen måde at anfægte berettigelsen af det nu påbegyndte værk, kan man ikke undlade at ytre betænkelighed ved, at vi fremdeles mangler bibliografier for årene fra og med 1948; det forekommer mere påkrævet at få fortsat det bibliografiske arbejde efter det nævnte år end at udfylde hullet 1913-42. For denne periodes vedkommende foreligger dog årsbibliografierne (undtagen 1941 og 1942), og de mangler, som disse har, er sikkert for de væsentligstes vedkommende udfyldt af de enkelte forskere og institutioner.

Når dette er sagt, må man dog erkende, at det foreliggende værk er en meget værdifuld hjælp og lettelse for historikere og biblioteksfolk. Selv om der nok kan rettes enkelte indvendinger mod »Erichsen & Krarup«s systematik, har den vist sig at udfylde sin mission; det må derfor påskønnes, at Henry Bruun kun på enkelte områder har fraveget disse systematiske principper, som man jo i hvert fald har vænnet sig til. Så får man tage med, at grænsen mellem tidshistorien og de enkelte sider af historien kan forekomme noget vaklende. Den systematiske betragtning, som medfører, at beretningerne om virksomheden i Videnskabernes Selskabs kommission for undersøgelse af de i privatejede bevarede arkiver, ikke står under arkivvæsen, forekommer dog – som dette værk er anlagt – forkert, også selv om beretningerne vil dukke op under åndslivet.

Det nu udsendte bind dækker bibliografi, arkivvæsen og hjælpevidenskaber samt tidshistorien. Endvidere er der af den store gruppe »stats- og kulturforhold« medtaget til og med det økonomiske liv. At begynde at lede efter mangler vil være meningsløst; derimod kan man nok rejse det spørgsmål, hvor grænsen mellem historie og det aktuelle bør lægges. Er det uden videre rigtigt, at en bibliografi som denne i hovedreglen ikke medtager årlige beretninger fra institutioner og organisationer? Det skal indrømmes, at pladshensyn kan spille ind; men principielt bliver et aktstykke fra middelalderen vel ikke mere »historisk« af at blive publiceret, end Industrirådets beretning er det? De stillede spørgsmål viser, hvor vanskeligt det efterhånden vil blive at trække grænsen mellem historisk bibliografi og – for at sige det drastisk – bogfortegnelse. Allerede i det nu foreliggende bind viser vanskeligheden sig derved, at der er medtaget meget færre skrifter af »aktuel« karakter end i »Erichsen & Krarup«.

»Henry Bruun«, som det store værk formentlig vil blive kaldt, vil muligvis komme til at stå som et monument over et tidsafsnit, hvor det var muligt at dække historieforskningens behov gennem nogle bind. Fremtiden tilhører uden tvivl hurtigt kommende årsbibliografier i bind og samtidigt udsendte kort til institutioner, kort, der løbende sammensættes til en samlet bibliografi.

Vagn Dybdahl

Jens Kruuse: Min lykkelige barndom. (Gyldendal, 1966). 179 s.

Litteraturforskeren Jens Kruuse har her meddelt en række episodiske barndomserindringer fra Odense omkring 1914. Faderen var den grosserer P. A. Kruuse, som spillede en vis rolle in-

den for Det radikale Venstre i partiets første år. I hjemmet spillede han den dominerende rolle, og der tegnes et særdeles levende, men forhåbentlig dog let karikeret billede af ham. Det centrale i erindringerne – set fra historiens synspunkt – er imidlertid det særdeles træffende indtryk af livet i provinsens førende lag. Det er ingenlunde overraskende, hvad der fortælles, men knaphed og festlig fortælleglæde gør, at det vil glæde enhver historiker at læse bogen, og det må være uundgåeligt, at afsnit af den for generationer får en sikker plads i undervisningen.

Vagn Dybdahl

Gunnar Sandfeld: Den stumme scene. Dansk biografteater indtil lydfilmens gennembrud. (Nyt nordisk Forlag, 1966). 557 s.

I forordet til sin bog fremhæver Gunnar Sandfeld, at han ikke har haft noget ønske om at bidrage til den danske films historie eller til den almindelige filmologi. Hans emne er selve biografen set i teater- og kulturhistorisk sammenhæng. Det er en god idé, og det gør ikke noget, at der alligevel er kommet meget med, som belyser filmens historie.

Fra at være et pudsigt legetøj blev filmen i løbet af de tre første årtier af dette århundrede en mægtig faktor såvel i det økonomiske liv som i det kunstneriske og kulturelle – og i forlystelsesindustrien! Men først måtte den gå så grueligt meget igennem, og det er disse lidelser, Gunnar Sandfeld har skildret. Det er gjort fornøjeligt og med et væld af detaljer. Hver eneste dansk biograf er registreret med sit grundlæggelsestidspunkt, sit udstyr, sine ledere og sine indtægter – om nogle lidt mere om andre lidt mindre. For Københavns vedkommende er

der en særlig leksikalsk fortegnelse bag i bogen. Det fremgår til overmål, at den største vanskelighed for den nye kunstart netop var at blive betragtet og vurderet som kunstart. Den var for let tilgængelig. Alle og enhver kunne arbejde med den, og da den første måben havde sat sig, blev den farlig, fordi dens suggererende evne kunne udnyttes til spekulationer i alskens forbrydelse og usædelighed. Hvilke utalte dumheder har ikke danske politifolk som tilsynsførende begået i de første filmår, og hvor kunne de andet, når der under helt ukendte forudsætninger skabtes nye tider i forlystelseslivet. De vidste nok, at dette ikke var nogen uvigtig samfundsfaktor, og mange forstod sikkert også, at filmen ikke var nogen døgnflue, som man snart slap af med igen. Det hele så ellers i begyndelsen noget broget og tilfældigt ud; men efterhånden fæstnedes formerne: Biograflokalet blev indrettet til dette brug, der kom musik, man eksperimenterede og forbedrede teknikken, man diskuterede, og man skændtes, teatrene følte sig truede og truede igen, og skuespillerne holdt sig fornemt tilbage og kom alligevel, først de små og siden de store og de allerstørste. Statscensuren kom i 1914 efter megen debat og mange tilløb på lokalt plan, og den kom til at virke betydeligt bedre, end det vist havde været ventet. Heller ikke forlystelsesskatten, der i 1911 afløste den tidligere fattigskat på filmforevisninger, medførte det nye underholdningsmediums fallit.

I 1922 gennemførtes den første biograflov, 10 år senere end i Sverige og Norge. Loven fastsatte de nærmere retningslinier for bevillingssystemet, for biografernes drift, for censuren – og for hvad staten skulle have for det hele. Den gav anledning til et betydeligt skred i antallet af bevillinger, men